

UZASADNIENIE

Cel i założenia projektowanej ustawy

Głównym celem projektowanej ustawy jest uproszczenie i usprawnienie przebiegu procesu cywilnego, a w efekcie zwiększenie jego efektywności i skrócenie czasu rozpoznawania spraw cywilnych. Zaznaczyć zarazem należy, że zakres przyjętych w projekcie zmian nie obejmuje co do zasady postępowania nieprocesowego.

W zakresie postępowania rozpoznawczego przedstawione założenia są realizowane przez szereg rozwiązań szczegółowych, które w szczególności zmierzają do:

- odformalizowania czynności procesowych (art. 68, art. 89 § 1, art. 129),
- wprowadzenie zasady nadawania biegu sprawom w kolejności ich wpływu (art. 42a ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych) oraz ograniczenie możliwości nieuzasadnionego odraczania rozpraw (art. 156 § 1 i 2),
- uproszczenia i uporządkowania przepisów dotyczących postępowania związanego z nadaniem biegu pismom procesowym, w tym racjonalizacji reguł dotyczących trybu opłacania pism procesowych i środków odwoławczych oraz zaskarżenia (art. 108 § 1, art. 123 § 2, art. 130, art. 130², art. 130^{2a}, art. 130³, art. 397 § 2, art. 511¹ § 2, art. 767³, uchylenie art. 193 § 4),
- poszerzenia kompetencji referendarza sądowego o możliwość ustanowienia kuratora procesowego oraz umożliwienia asystentom sędziów wydawania zarządzeń związanych z przygotowaniem posiedzeń (art. 144 § 4, art. 149 § 3, art. 206 § 3, art. 207 § 5, art. 208 § 3),
- uproszczenia procedowania sądu, co przejawia się między innymi w rozszerzeniu uprawnień do rozstrzygania pewnych kwestii formalnych i incydentalnych na posiedzeniu niejawnym (art. 169 § 5, art. 236 § 2, art. 374), zmodyfikowaniu procedury doręczeń niektórych kategorii orzeczeń i pism procesowych (art. 123 § 1, art. 132, art. 395 § 1, art. 397 § 3 Kodeksu postępowania cywilnego, art. 111¹ ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach

- sądowych w sprawach cywilnych), a także stworzeniu instrumentu pozwalającego na przerwanie niekończącego się ciągu zażaleń, składanych przez strony procesu jedynie w celu spowolnienia czy wręcz wstrzymania jego toku (art. 397 § 4);
- zdyscyplinowania w większym stopniu uczestników postępowania oraz ułatwienie procedowania sądowi przez nałożenie na podmioty trzecie obowiązku współdziałania z sądem na jego wezwanie (art. 6¹, art. 96¹, art. 163 § 1),
  - szerszej realizacji zasady koncentracji materiału dowodowego i zasady kontrydiktoryjności, w tym modyfikacji instytucji odpowiedzi na pozew oraz wyroku zaocznego (art. 207 § 2 i 3, art. 217¹, art. 232, uchylenie art. 299, art. 339 § 1),
  - usprawnienia postępowania dowodowego, w tym wprowadzenia możliwości przeprowadzenia dowodu za pomocą urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie tej czynności na odległość (art. 232, art. 235 § 2 i 3, art. 236 § 2, art. 256, uchylenie art. 303 i zmiana art. 304),
  - usprawnienia przebiegu posiedzeń jawnych przez wprowadzenie możliwości ich utrwalania za pomocą urządzeń rejestrujących dźwięk lub dźwięk i obraz i tym samym porzestanie na sporządzeniu tzw. protokołu uproszczonego (art. 157 § 1, art. 158 § 3-7, art. 160),
  - ograniczenia podstaw zawieszenia postępowania (uchylenie art. 177 § 1 pkt 5 i art. 180 § 2, zmiany art. 177 § 1 pkt 6, art. 178, art. 181 pkt 2, art. 182 § 1) oraz ograniczenia możliwości wielokrotnego odraczania ogłoszenia wyroku (art. 326 § 1),
  - poszerzenia kategorii spraw, w których sąd może skierować lub kieruje sprawę do mediacji przy jednoczesnym ograniczeniu możliwości zawieszenia postępowania na zgodny wniosek stron (art. 178, art. 183⁸ § 4, art. 436 § 1¹⁻¹⁴, art. 570²),
  - ograniczenia przekształceń podmiotowych i przedmiotowych w toku postępowania (zmiana art. 194 § 1 i uchylenie art. 194 § 3 oraz art. 196, dodanie art. 193 § 2¹, zmiana art. 477),

- doprecyzowanie i usprawnienie trybu doręczeń pism sądowych (art. 139 § 1 i 2).

Ponadto projekt zawiera propozycję zmiany względnych przesłanek wyłączenia sędziego (art. 49), uwzględniając w tym zakresie pogląd Trybunału Konstytucyjnego wyrażony w wyroku z dnia 13 grudnia 2005 r., SK 53/04, OTK-A 2005, z. 11, poz. 134. Trybunał wskazał bowiem, że ograniczenie względnej przesłanki wyłączenia sędziego jedynie do stosunku osobistego zachodzącego między nim a jedną ze stron lub jej przedstawicielem, z pominięciem innych okoliczności, które mogą mieć wpływ na ocenę bezstronności sędziego, jest niezgodny z art. 45 Konstytucji RP. Wprawdzie wyrok Trybunału dotyczył bezpośrednio konstrukcji przewidzianej w ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (art. 19), jednakże zakwestionowana przez Trybunał instytucja jest analogiczna do zawartej w art. 49 Kodeksu postępowania cywilnego. Stąd konieczność zmiany tego przepisu w kierunku wskazanym przez Trybunał Konstytucyjny.

Należy podkreślić, że większość proponowanych zmian ma swoje bezpośrednie źródło w obserwacji istniejącej praktyki sądowej. Przedstawiany projekt próbuje w szczególności modyfikować i usuwać tego rodzaju konstrukcje procesowe, które sprzyjają niezasadnemu przedłużaniu postępowania cywilnego tak na skutek działań sądu, jak i stron oraz innych uczestników procesu.

Odformalizowanie czynności procesowych

Proponowane zmiany art. 68, art. 89 § 1 i art. 129 wprowadzają zasadę, zgodnie z którą, o ile przepis szczególny nie stanowi inaczej, co ma na przykład miejsce w odniesieniu do dokumentu w postaci testamentu, dokumenty w procesie cywilnym mogą być przez strony składane w odpisach poświadczonych za zgodność z oryginałem przez same strony. W efekcie zasada obowiązująca dotychczas w ograniczonym zakresie w ramach postępowania nakazowego, gdzie poświadczenie odpisu dokumentu za zgodność z oryginałem mogło być dokonane jedynie przez notariusza albo występujących w sprawie adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub radcę Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa (art. 485 § 4), zostaje zmodyfikowana i rozszerzona na wszystkie rodzaje postępowań cywilnych.

Dotyczy to zarówno dokumentów wykazujących umocowanie do działania w charakterze organu osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej i przedstawiciela ustawowego strony (art. 68), pełnomocnika procesowego (art. 89 § 1), jak i dokumentów stanowiących bezpośrednio przedmiot postępowania dowodowego (art. 129). Sąd w każdym przypadku, w szczególności, gdy jedna ze stron zakwestionuje wiarygodność złożonego odpisu bądź sąd sam poweźmie wątpliwości co do zgodności treści złożonego odpisu z oryginałem dokumentu, jest uprawniony do żądania złożenia oryginału dokumentu lub jego urzędowo poświadczonego odpisu.

Warto wskazać, że zagadnienie dopuszczalności składania w procesie cywilnym odpisów dokumentów w miejsce ich oryginałów wzbudza ostatnimi czasy duże kontrowersje. W szczególności dotyczy to dokumentów legitymujących daną osobę do występowania jako organ osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej. Orzecznictwo Sądu Najwyższego w tym zakresie nie jest jednoznaczne. Wprowadzenie więc wyraźnych regulacji odnoszących się do tych kwestii wydaje się być zasadne. Nadto rozwiązania te przyczynią się do usprawnienia przebiegu postępowania (szczególnie postępowania międzyinstancyjnego, w którym problem ten pojawia się najczęściej) oraz zaoszczędzenia przez strony kosztów, jakie wiążą się z koniecznością wielokrotnego składania oryginałów lub urzędowo poświadczonych odpisów dokumentów.

Nadawanie biegu sprawom według kolejności wpływu

Zasada, według której sprawom powinien być nadawany bieg zgodnie z kolejnością ich wpływu, jawi się jako oczywista dyrektywa prakseologiczna w zakresie metodyki pracy sędziego. W praktyce jednak niejednokrotnie można obserwować przypadki, w których terminy posiedzeń w pewnych sprawach wyznaczane są z pewnym opóźnieniem, podczas gdy w innych znacznie wcześniej. Decyzje te noszą przy tym cechy arbitralności, w szczególności dla stron i ich pełnomocników nie są jasne i czytelne motywy, dla których taka kolejność jest przyjmowana. Względy te zdecydowały o potrzebie wprowadzenia generalnej zasady w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych, jako normy o charakterze instrukcyjnym, wspólnej dla wszystkich procedur sądowych.

Odstępstwo od zasady nadawania biegu sprawom według kolejności wpływu może wynikać z przepisów szczególnych wskazujących na konieczność pilnego i niezwłocznego rozpoznania pewnych kategorii spraw cywilnych. Dotyczy to: rozpoznawania spraw gospodarczych (art. 479¹⁶ – obowiązek rozpoznawania w pierwszej kolejności spraw o zawarcie, zmianę i rozwiązanie umowy oraz o ustalenie jej treści), rozpoznawania spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (art. 471), rozpoznawania wniosków o udzielenie zabezpieczenia (art. 737) czy wniosków o nadanie klauzuli wykonalności (art. 781¹). Podobnie przepisem szczególnym w tym zakresie jest art. 198 § 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych, który wskazuje, że skargi na rozstrzygnięcie zespołu arbitrów powinny być rozstrzygane niezwłocznie, nie później niż w terminie miesiąca od dnia wpłynięcia skargi.

Z kolei klauzula ważnej przyczyny, jako okoliczność uzasadniająca odstępstwo od reguły wyrażonej w art. 42a ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, zaktualizuje się zwłaszcza wówczas, gdy interes publiczny z uwagi na społeczne znaczenie lub przedmiot danej sprawy będzie przemawiał za jej niezwłocznym rozpoznaniem. W takim przypadku przewodniczący, wydając zarządzenie o nadaniu biegu danej sprawie poza kolejnością wpływu, ma obowiązek wskazania przyczyny uzasadniającej podjęcie takiej decyzji.

Rozwiązanie proponowane w art. 156 § 2 stanowi dopełnienie powyższej zasady i ma zapobiec nieuzasadnionemu spoczywaniu biegu spraw będących już w toku. Stąd regulacje wprowadzające jako regułę odraczenie spraw z terminu na termin oraz określające maksymalny czas trwania okresu odroczenia. Przy czym przyjęty w tym przypadku termin miesięczny ma charakter instrukcyjny i koresponduje z ogólną zasadą rozpoznawania spraw bez zbędnej zwłoki.

Koncentracja i uporządkowanie przepisów dotyczących braków formalnych i fiskalnych

Rozwiązanie zawarte w art. 130² wprowadzone zostało do Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w

sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398), która weszła w życie z dniem 2 marca 2006 r. Konstrukcja ta budzi w praktyce wątpliwości.

Zgodnie z zasadą obecnie przewidzianą w art. 130² § 1 K.p.c. pismo procesowe (w szczególności pozew), które wniesione zostało przez profesjonalnego pełnomocnika, a w postępowaniu gospodarczym również przez przedsiębiorcę niereprezentowanego przez zawodowego pełnomocnika, i nie zostało należycie opłacone (jeżeli podlegało opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu), przewodniczący zwraca bez wzywania do jego opłacenia (art. 130² § 1 w zw. z art. 130² § 4 K.p.c.). Podobnie w przypadku innych pism procesowych – apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej, skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sprzeciwu od wyroku zaocznego, zarzutów od nakazu zapłaty, skargi na orzeczenie referendarza sądowego – ich nienależyte opłacenie skutkuje odrzuceniem pisma bez wzywania do opłaty (art. 130² § 3 w zw. z art. 130² § 4 K.p.c.). Jednakże w przypadku pozwu powód może w terminie tygodniowym uiścić brakującą opłatę. Wówczas negatywne skutki związane z uprzednim zwrotem pozwu zostają zniesione – pozew wywołuje skutki prawne od daty pierwotnego wniesienia (art. 130² § 2 w zw. z art. 130⁴ K.p.c.). Analogiczna możliwość nie została przyznana w przypadku pism procesowych, o których mowa w art. 130² § 3 K.p.c. W efekcie w tej samej sprawie strona powodowa może skutecznie wnieść brakującą opłatę po zwrocie pisma, podczas gdy strona pozwana, składając nieopłacony sprzeciw od wyroku zaocznego czy zarzuty od nakazu zapłaty, takiej możliwości zostaje pozbawiona. Konstrukcja taka prowadzi do nieuzasadnionego uprzywilejowania powoda.

Po drugie, rozwiązanie przewidziane w art. 130² wydaje się być zbyt rygorystyczne w odniesieniu do przedsiębiorców, którzy w postępowaniu w sprawach gospodarczych nie są reprezentowani przez zawodowych pełnomocników (art. 130² § 4 K.p.c.). Wprowadzenie tak rygorystycznego i sformalizowanego rozwiązania w odniesieniu do podmiotów niebędących profesjonalnymi prawnikami (zwrot bądź odrzucenie każdego pisma procesowego nienależyte opłaconego, bez uprzedniego wezwania do opłaty i bez możliwości następ-

czego uzupełnienia tego braku, poza pismem procesowym w postaci pozwu) narusza konstytucyjną zasadę prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP).

Projekt, zmieniając konstrukcję zawartą w art. 130² i wprowadzając dodatkowe rozwiązanie zawarte w art. 130^{2a}, dostosowuje ją zarazem do trybu uzupełniania braków formalnych pism procesowych, który w odniesieniu do postępowania gospodarczego przewidziany został we wcześniejszym projekcie zmiany Kodeksu postępowania cywilnego. Zgodnie z proponowanymi rozwiązaniami każde pismo procesowe (w tym również pozew) wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, które podlega opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu i które nie zostało należycie opłacone, podlega zwrotowi lub odrzuceniu bez możliwości uzupełnienia tej opłaty. Rygoryzm ten nie znajduje natomiast zastosowania w odniesieniu do przedsiębiorców niereprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników. W tym przypadku nieopłacony należycie pozew podlega wprawdzie zwrotowi, jednakże powód – przedsiębiorca może w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pozwu uiścić brakującą opłatę. W takim przypadku pozew wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Ponadto zarządzenie o zwrocie pisma powinno zawierać określenie wysokości należnej opłaty oraz wskazanie skutków ponownego wniesienia pisma (art. 130^{2a} § 3). Opłacanie pozostałych pism procesowych przez przedsiębiorców odbywa się według ogólnych zasad dotyczących stron niereprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników.

Rozszerzenie katalogu wyłączeń stosowania art. 130² i art. 130^{2a} uzasadnia specyfika sytuacji procesowych wskazanych w projektowanym art. 130³ § 1 i 2. Przykładowo, jeżeli przewodniczący uzna, że w danej sprawie brak przesłanek do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, kierując sprawę do rozpoznania w postępowaniu zwykłym, powinien wezwać stronę do dopłacenia opłaty, nawet wówczas gdy strona jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika.

Pozostałe zmiany w tym zakresie mają przede wszystkim charakter porządkujący i stanowią uszczegółowienie przyjętych rozwiązań (art. 130).

Przepis ten stanowi ogólną formułę określającą tryb uzupełnienia opłat oraz braków formalnych w odniesieniu do wszelkich pism procesowych.

Poszerzenie kompetencji procesowych referendarza sądowego, oraz nadanie kompetencji asystentom sędziów do wydawania zarządzeń związanych z przygotowaniem rozpraw

Projekt poszerza kompetencje procesowe referendarza sądowego, umożliwiając mu wydawanie zarządzeń w przedmiocie ustanowienia kuratora procesowego. Czynność ta nie wymaga zaangażowania sędziego i stanowi kolejny etap procesu odformalizowania pracy sędziego.

Projekt zakłada ponadto przyznanie asystentom sędziów uprawnień do wydawania pewnych kategorii zarządzeń, związanych ze wstępnym badaniem sprawy i przygotowaniem rozprawy. Uznano za uzasadnione powierzenie tej grupie urzędników sądowych prawa do wydawania zarządzeń, o których mowa w art. 149, art. 206 oraz art. 208 K.p.c. (wyznaczanie posiedzeń, zarządzanie doręczenia pozwu i wyznaczenie terminu rozprawy wraz z odpowiednimi pouczeniami, wydawanie innych zarządzeń mających na celu przygotowanie rozprawy). Zarządzenia te asystenci sędziów będą mogli wydawać jedynie z upoważnienia przewodniczącego, przy czym upoważnienie takie będzie wydawane każdorazowo dla konkretnej sprawy.

Wydaje się, że wskazane kategorie czynności wchodzi w zakres kompetencji przyznanych asystentom sędziów w art. 155 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych i pozwolą na pełniejsze wykorzystanie dobrze przygotowanych i fachowych urzędników do czynności, które nie muszą być bezpośrednio wykonywane przez sędziów.

Poszerzenie katalogu orzeczeń, które mogą być wydawane na posiedzeniu niejawnym

Zgodnie z ogólną zasadą orzeczenia sądowe zapadają na rozprawie, a na posiedzeniu niejawnym jedynie wówczas, gdy przepis szczególny tak stanowi. Projekt rozszerza katalog orzeczeń, które mogą zostać wydane na posiedzeniu niejawnym. Obejmuje on wszelkie rozstrzygnięcia dotyczące wniosku o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej, w tym również

orzeczenia oddalającego taki wniosek (art. 169 § 5), postanowienia dowodowe (art. 236 § 2), a także rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji wydawane na skutek cofnięcia pozwu albo cofnięcia apelacji (art. 374). W odniesieniu do tej ostatniej sytuacji wskazać należy, że w obowiązującym stanie prawnym możliwość procedowania na posiedzeniu niejawnym nie została wprost przewidziana w przepisach regulujących postępowanie apelacyjne, co dodatkowo powoduje niejednorodną praktykę w poszczególnych sądach.

Rzecz jasna w każdym przypadku, gdy istnieje potrzeba wyznaczenia rozprawy (w sytuacjach wątpliwych, niejednoznacznych czy wymagających odebrania od strony dodatkowych wyjaśnień bądź przesłuchania świadków), sąd w oparciu o regułę zawartą w art. 148 § 2 K.p.c. może i powinien taką decyzję podjąć.

Zasady doręczania niektórych orzeczeń sądowych i pism procesowych

Zmiany przewidziane w art. 123, art. 395 § 1, art. 397 § 3 K.p.c. oraz art. 111¹ ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach w sprawach cywilnych uzasadnione są potrzebą uproszczenia i skrócenia procedury doręczeniowej w tych przypadkach, w których dana kwestia rozstrzygana w orzeczeniu będącym przedmiotem doręczenia dotyczy w istocie tylko jednej ze stron procesu. Obejmuje to postanowienia: o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych lub o cofnięciu takiego zwolnienia, o ustanowieniu, odmowie ustanowienia i cofnięciu ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, o skazaniu na grzywnę strony, która świadomie podała nieprawdziwe okoliczności, na podstawie których przyznano jej pomoc prawną z urzędu, oraz o obowiązku uiszczenia wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu, w przypadku gdy sąd cofnął udzieloną uprzednio stronie pomoc prawną. Wskazane postanowienia albo odnoszą się tylko do sfery prawno-procesowej jednej ze stron albo też tylko jedna ze stron ma interes prawny w ich zaskarżeniu. Z tych względów dotychczas istniejący obowiązek doręczania również stronie przeciwnej postanowień sądu pierwszej instancji dotyczących tych kwestii, a także odpisów zażaleń i postanowień sądu drugiej instancji, prowadził do przedłużania postępowania i powodował wykonywanie przez sekretariaty sądowe dodatkowych czynności oraz ponoszenie z tym związanych zbędnych w istocie kosztów.

Ponadto w odniesieniu do pism procesowych składanych przez strony, projekt zmienia dotychczasową regułę zawartą w art. 132. W miejsce fakultatywności pojawia się obowiązek wzajemnego doręczania sobie w toku postępowania przez adwokatów, radców prawnych, rzeczników patentowych odpisów pism procesowych. Zarazem art. 132 § 1¹ doprecyzowuje tę instytucję przez wyraźne wskazanie kategorii pism, które są wyłączone z zakresu tej regulacji. W tym przypadku zastosowanie znajdą więc ogólne zasady dotyczące składania pism procesowych (art. 128).

Projekt przewiduje również zmiany w zakresie trybu doręczania pism sądowych. W szczególności doprecyzowany został tryb tzw. doręczenia zastępczego. Przesądono również, że odmowa przyjęcia pisma sądowego przez adresata jest równoznaczna ze skutecznym dokonaniem doręczenia (art. 139 § 2). Projekt poszerza również krąg podmiotów, za pośrednictwem których możliwe będzie dokonywanie doręczeń pism sądowych. W szczególności wprowadzono możliwość dokonywania doręczeń przez „inny uprawniony podmiot zajmujący się doręczaniem korespondencji”, antycypując tym samym zniesienie monopolu Poczty Polskiej w tym zakresie.

Ograniczenie powtarzalności zażaleń

W praktyce występują dość liczne przypadki, w których strona dążąc w sposób oczywisty do zatrzymania procesu, składa nieskończoną liczbę zażaleń na praktycznie wszystkie, w tym również z mocy ustawy niezaskarżalne, decyzje wydawane przez sąd w toku postępowania. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, jeżeli zażalenie złożone jest na orzeczenie, które nie podlega zaskarżeniu, sąd wydaje postanowienie o odrzuceniu zażalenia jako niedopuszczalnego. Jednakże, zgodnie z art. 394 § 1 pkt 11, na postanowienie sądu o odrzuceniu zażalenia przysługuje zażalenie. W ten sposób tworzy się powtarzalność zażaleń (każde odrzucenie zażalenia otwiera drogę do złożenia nowego zażalenia na to odrzucenie), których rozpoznanie skutecznie wstrzymuje tok postępowania.

Z tych względów projekt wprowadza nową na gruncie Kodeksu postępowania cywilnego instytucję pozostawienia bez rozpoznania przez przewodniczącego sądu drugiej instancji zażalenia niedopuszczalnego z mocy ustawy, które

złożone zostało na postanowienie tego sądu bądź zarządzenie przewodniczącego. Pozostawienie takiego zażalenia bez rozpoznania wyeliminuje konieczność kierowania sprawy na posiedzenie niejawne w składzie trzech sędziów i wydania postanowienia mogącego stanowić przedmiot dalszych zażaleń. W praktyce przewodniczący wydaje jedynie zarządzeniu o pozostawieniu bez rozpoznania w aktach sprawy zażalenia niedopuszczalnego z mocy ustawy, o czym skarżący informowany jest w formie pisemnej.

Szersza realizacja zasady kontrydiktoryjności i koncentracji materiału dowodowego oraz usprawnienie postępowania dowodowego

Proponowana zmiana art. 232 wraz z dodaniem rozwiązania zawartego w art. 217¹ konsekwentnie realizuje zasadę kontrydiktoryjności jako naczelną zasadę procesu cywilnego. Art. 232, utrzymując kompetencje sądu do dopuszczenia i przeprowadzenia dowodów niewskazanych przez strony, stanowi zarazem, że kompetencje te zostają ograniczone do przypadków szczególnie uzasadnionych (obawa fikcyjności procesu cywilnego, obejście prawa). Tym samym dopuszczenie przez sąd dowodu z urzędu wymaga w każdym przypadku wskazania okoliczności, które składają się na szczególnie uzasadniony przypadek. Dyskrecja sądu istniejąca w tym zakresie w świetle obecnych rozwiązań zostaje ograniczona. Pozwoli to na bardziej precyzyjną interpretację art. 232 i umożliwi dokonywanie ocen przez sąd odwoławczy co do prawidłowości dopuszczenia dowodu z urzędu w danej sprawie.

Konsekwencją dalszego ograniczenia w procesie cywilnym zasady działania sądu z urzędu jest wprowadzenie w art. 232 w sposób wyraźny obowiązku wskazania w każdym wniosku dowodowym, a nie tylko we wniosku o przeprowadzenie dowodu ze świadków (art. 258), środka dowodowego oraz dokładnego oznaczenia faktów, które za pomocą tego środka dowodowego mają być stwierdzone. Skoro co do zasady to strony są obowiązane wskazywać dowody, powinny to czynić w formie wniosków procesowych, zawierających nie tylko elementy określone w art. 126 (w tym osnowę wniosku), ale także elementy odpowiadające treści postanowienia dowodowego (art. 236 § 1), co umożliwi sądowi ustalenie, czy dany dowód powołany został na okoliczności

istotne dla rozstrzygnięcia sprawy czy też jedynie dla zwłoki (art. 217 § 2) oraz czy jest on przydatny dla stwierdzenia określonego faktu.

Z powyższymi regulacjami pozostaje również w związku proponowane skreślenie art. 299. Obecnie brzmienie tego przepisu wydaje się wskazywać na obowiązek sądu dopuszczenia i przeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron w każdym przypadku, gdy po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. W orzecznictwie podkreśla się jednak subsydiarny charakter tego dowodu oraz stosunkowo dużą swobodę sądu co do oceny, czy przeprowadzenie tego dowodu jest w danej sprawie konieczne. Skreślenie szczególnej normy zawartej w art. 299 powoduje, że dowód z przesłuchania stron będzie przeprowadzany zgodnie z ogólnymi regułami postępowania dowodowego. Zastosowanie do niego znajdzie więc również zasada wyrażona w art. 232.

Wprowadzenie regulacji zawartej w art. 217¹, która w sposób istotny modyfikuje dotychczasowe rozwiązanie zawarte w art. 207 § 3, zmierza do pełniejszej realizacji zasady koncentracji materiału dowodowego. Przewodniczący na podstawie art. 217¹ § 1 uzyskuje w toku rozprawy kompetencje do zakreślenia stronom (tak działającym osobiście, jak i przez pełnomocników procesowych) terminu do powołania wszelkich dalszych twierdzeń, zarzutów i dowodów pod rygorem utraty prawa powoływania ich w dalszym postępowaniu. Instrument ten, stosowany w sposób należyty, pozwoli na pełniejszą koncentrację materiału dowodowego i tym samym sprawniejszy przebieg postępowania. Jednocześnie jest on instrumentem znacznie bardziej elastycznym niż prekluzja dowodowa wynikająca wprost z ustawy, którą przewidują między innymi przepisy dotyczące postępowania w sprawach gospodarczych (art. 479¹² i art. 479¹⁴), a także dotyczące postępowania nakazowego (art. 495 § 3). Ponadto § 2 w art. 217¹ dopuszcza, na zasadzie wyjątku, prawo do powołania dalszych okoliczności faktycznych, zarzutów i wniosków dowodowych po upływie określonego uprzednio terminu, jeżeli strona wykaże, że nie było możliwe ich powołanie w wyznaczonym terminie albo że potrzeba ich powołania powstała później. Przy czym prawo to może być realizowane w terminie dwutygodniowym od dnia, w którym powołanie tych dowodów stało się możliwe lub powstała potrzeba ich powołania. Wykazanie zachowania tego terminu obciąża stronę

zgłaszającą wniosek dowodowy lub powołującą dalsze okoliczności faktyczne i zarzuty.

Dalsze zmiany w zakresie regulacji dotyczących postępowania dowodowego mają charakter porządkujący i usprawniający to postępowanie. Poza wskazywaną już regulacją art. 236 § 2, która pozwala sądowi na wydawanie wszelkich postanowień dowodowych na posiedzeniu niejawnym, przywołać należy w tym miejscu zmiany polegające na uchyleniu art. 303 i modyfikacji art. 304 oraz art. 256, a także wprowadzenie nowych instytucji prawa dowodowego przewidzianych w art. 235 § 2 i 3. W efekcie wprowadzenia zasady umożliwiającej wydawanie postanowień dowodowych na posiedzeniu niejawnym, bezprzedmiotowa stała się norma zawarta w art. 279 dotycząca szczególnego trybu dopuszczania dowodu z opinii biegłego.

Uchylenie art. 303 i zmiana art. 304 ma na celu uproszczenie trybu przeprowadzania dowodu z przesłuchania stron, w szerszym zakresie zbliżając ten tryb do modelu obowiązującego przy przesłuchaniu świadków. W szczególności obecna treść art. 304 nie precyzuje „stosownych okoliczności”, które uzasadniają odebranie od strony przyrzeczenia, co czyni zapis ten w zasadzie martwym. Ponadto obecny model zakłada niejako dwuetapowe przesłuchanie stron. Najpierw dokonanie przesłuchania bez odbierania przyrzeczenia i pouczenia o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań, ale z uprzedzeniem wynikającym z treści art. 304, a następnie – wedle uznania sądu – ponowne przesłuchanie, tym razem już po odebraniu przyrzeczenia, i pouczenie o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Wydaje się, że obecny model jest nadmiernie skomplikowany i przez to dysfunkcjonalny.

Zmiana treści art. 256 ma na celu wyraźną konkretyzację ogólnej zasady, wynikającej między innymi z przepisów ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim, zgodnie z którą postępowanie przed polskim sądem państwowym toczy się w języku polskim. Zasada ta dotyczy zarówno ustnej, jak i pisemnej części procesu. Tym samym nie można podzielić wysuwanych niekiedy w doktrynie poglądów, zgodnie z którymi nie ma potrzeby tłumaczenia na język polski dokumentów składanych przed sądem w języku obcym, który

znany jest zarówno sądowi, jak i stronom procesu. Ponadto wyraźne nałożenie na strony uprzedniego obowiązku składania wszelkich dokumentów, które zostały sporządzone w języku obcym, wraz z tłumaczeniem na język polski, przyczyni się do przyspieszenia postępowania – nastąpi ograniczenie dokonywanych przez sąd wezwań o złożenie tłumaczenia dokumentu.

Nowe rozwiązanie w zakresie postępowania dowodowego, związane z potrzebą uwzględnienia rozwoju nowoczesnych technik komunikacyjnych, wprowadzają przepisy art. 235 § 2 i 3. Przewidują one możliwość przeprowadzania dowodów na odległość, w szczególności przesłuchania świadków, za pomocą wideo lub telekonferencji. Kodeks postępowania cywilnego – w przeciwieństwie do Kodeksu postępowania karnego (art. 177 § 1a K.p.k.) – dotychczas nie zawiera przepisów, które stanowiłyby o możliwości przeprowadzania dowodów przy użyciu urządzeń technicznych, pozwalających na dokonanie takiej czynności na odległość. Wprowadzenie takiej regulacji jest nieodzowne i odpowiada tendencjom występującym w prawie europejskim i innych systemach prawnych. Zmiany art. 235 K.p.c. w tym zakresie będą miały szczególne znaczenie w sprawach, w których będzie konieczne przeprowadzenie dowodu za granicą.

Dyscyplinowanie uczestników postępowania oraz powszechny obowiązek wykonywania poleceń wydawanych przez sąd

Jedną z przyczyn przewlekłości postępowań sądowych w sprawach cywilnych jest niewłaściwe wykonywanie obowiązków procesowych przez profesjonalnych pełnomocników (adwokatów, radców prawnych i rzeczników patentowych), a nawet rażące ich niewykonywanie. Celem zmiany istniejącego stanu rzeczy i zagwarantowania rzetelnego wypełniania obowiązków procesowych przez profesjonalnych pełnomocników, projekt wprowadza do Kodeksu postępowania cywilnego nową instytucję przewidzianą w art. 96¹.

W świetle dotychczasowych regulacji z zakresu postępowania cywilnego, odmiennie niż na gruncie Kodeksu postępowania karnego, sąd był pozbawiony podstawy prawnej do zawiadomienia właściwego organu samorządu zawodowego w razie rażącego naruszenia obowiązków przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego. Jedynie w ograniczonym zakresie ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania

cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1804) możliwość taką wprowadzono w przypadku wadliwego wniesienia apelacji lub kasacji przez zawodowego pełnomocnika (art. 370¹, art. 398⁶).

W projektowanej regulacji zawartej w art. 96¹ przewidziano instrument pozwalający sądowi na dokonanie takiego zawiadomienia oraz dodatkowo monitorowanie działań podjętych przez właściwy organ samorządu zawodowego w celu usunięcia skutków uchybień i zapobieżenia im w przyszłości. Przewidziano, że sąd, zawiadamiając o rażącym naruszeniu obowiązków procesowych przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, przesyła zarazem odpis tego zawiadomienia Ministrowi Sprawiedliwości, który ma określone uprawnienia nadzorcze w stosunku do organów samorządowych korporacji zawodowych.

Projektowany art. 96¹ § 1 nakłada na właściwy organ samorządu zawodowego obowiązek udzielenia informacji na żądanie sądu oraz podjęcia działań wynikających z dokonanego przez sąd zawiadomienia. W ramach tych działań organ samorządowy powinien podejmować czynności mające na celu wyeliminowanie stwierdzonych nieprawidłowości. Przykładowo może dokonać zmiany osoby pełnomocnika procesowego, który nie wykonuje swoich obowiązków, a został ustanowiony dla strony z urzędu. Wykonanie powyższych obowiązków może być wymuszone za pomocą grzywny, która jest nakładana na dziekana właściwej rady okręgowej (art. 96¹ § 2).

Ponadto projekt w art. 96¹ § 3 wprowadza szczególne rozwiązanie dotyczące pełnomocników ustanowionych z urzędu. Rażące naruszenie przez nich obowiązków procesowych będzie skutkowało możliwością nieprzyznania lub obniżenia przez sąd wynagrodzenia przyznawanego ze środków Skarbu Państwa.

Wprowadzenie ogólnej normy w art. 96¹ powoduje konieczność uchylecia szczególnych rozwiązań przewidzianych w tym zakresie w art. 370¹ oraz art. 398⁶ § 4.

W art. 6¹ wprowadzony został ogólny obowiązek podmiotów trzecich współdziałania z sądem i wykonywania poleceń sądu w zakresie i terminie przez niego wyznaczonym. Rozwiązanie to stanowi regułę ogólną, która do tej

pory była realizowana jedynie w zakresie niektórych regulacji dotyczących postępowania dowodowego – art. 248 i art. 294. Normy te pozostają w mocy jako przepisy szczególne. Wykonanie obowiązków pomocy i współpracy z sądem wzmocnione zostało, podobnie jak na gruncie art. 248 i art. 294, sankcją w postaci grzywny. Oczywiście jest przy tym, że grzywna wymierzona może być jedynie w przypadku bezpodstawnej odmowy wykonania polecenia sądu, a więc odmowy, która nie znajduje podstawy prawnej (podstawą odmowy mogą być przykładowo przepisy ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych) lub podstawy faktycznej (na przykład nieposiadanie przez dany podmiot informacji żądanych przez sąd).

Proponowane rozwiązanie znajdzie zastosowanie przede wszystkim w tych przypadkach, w których sąd zobligowany jest do podejmowania określonych działań z urzędu (w szczególności w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym).

Dotychczas obowiązujący art. 163 § 1 K.p.c. określał wysokość grzywny wymierzonej w postępowaniu cywilnym w kwocie do jednego tysiąca złotych. Projekt przewiduje podwyższenie górnej granicy orzekanych grzywien do dwudziestu tysięcy złotych. Rozwiązanie to ma na celu ujednoczenie zasad istniejących w tym zakresie w postępowaniu cywilnym i karnym (projekt zmiany Kodeksu postępowania karnego przewiduje podwyższenie maksymalnej wysokości kar porządkowych do kwoty 20 000 zł), a przede wszystkim urealnienie wynikających z orzeczonej grzywny dolegliwości finansowych. W konsekwencji sąd uzyskuje znacznie skuteczniejszy instrument dyscyplinowania uczestników postępowania oraz innych podmiotów zobowiązanych do współdziałania z sądem.

Konsekwencją powyższych rozwiązań dyscyplinujących jest wprowadzenie szczególnego trybu zażaleniowego w odniesieniu do postanowień porządkowych wydawanych przez sąd drugiej instancji. Z uwagi na konieczność zapewnienia kontroli odwoławczej wszelkich postanowień porządkowych o charakterze przymuszającym (skazanie świadka, biegłego, strony i osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od

przymusowego sprowadzenia), w tym tych również, które mogą być wydawane w toku postępowania odwoławczego przez sąd drugiej instancji, wprowadzono nową instytucję wzorowaną na przepisach Kodeksu postępowania karnego – zażalenie do równorzędnego składu sądu odwoławczego (art. 394²). W ten sposób zapewniona została kontrola odwoławcza także w odniesieniu do postanowień, o których mowa w art. 394 § 1 pkt 5, wydawanych po raz pierwszy w toku postępowania odwoławczego. Rzecz jasna zażalenie nie przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji, które wydane zostało na skutek przeprowadzonej w tym zakresie kontroli instancyjnej (art. 394² in fine).

Obligatoryjna odpowiedź na pozew i możliwość wydania wyroku zaocznego na posiedzeniu niejawnym

W projekcie w sposób istotny została zmodyfikowana instytucja odpowiedzi na pozew i wyroku zaocznego (art. 207 § 2 i 3, art. 339 § 1). Zgodnie z proponowanymi rozwiązaniami, przewodniczący (sędzia sprawozdawca) w każdej sprawie może, jeszcze przed wyznaczeniem rozprawy, zarządzić doręczenie odpisu pozwu oraz zobowiązać pozwanego do złożenia, w terminie nie krótszym niż dwutygodniowy, pisemnej odpowiedzi na pozew. W przypadku niewniesienia odpowiedzi na pozew, a więc faktycznie niepodjęcia przez pozwanego jakiegokolwiek obrony, sąd może wydać wyrok zaoczny na posiedzeniu niejawnym. Przyjęcie takiego trybu procedowania w sposób oczywisty przyspiesza rozpoznanie sprawy – sąd już przed wyznaczeniem pierwszego terminu rozprawy pozna stanowiska obu stron, zgłaszane przez nich twierdzenia i zarzuty oraz towarzyszące im wnioski dowodowe. Tym samym rozprawa może zostać zaplanowana zdecydowanie bardziej efektywnie, w szczególności, jeżeli zważyć, że sąd zyskuje uprawnienie do rozpoznania zgłoszonych przez strony wniosków dowodowych jeszcze przed rozprawą na posiedzeniu niejawnym (art. 236 § 2).

Powyższa konstrukcja sprzyja zasadzie koncentracji materiału dowodowego oraz realizacji ogólnej dyrektywy procesowej nakazującej dążenie do rozstrzygnięcia sprawy już na pierwszym posiedzeniu (art. 6).

Wydanie wyroku zaocznego na posiedzeniu niejawnym jest bezpośrednią konsekwencją biernej postawy pozwanego, który, wbrew regule wynikającej z art. 221, odmawia wdania się w spór. Jeżeli bowiem pozwany nie kwestionuje zasadności roszczeń podnoszonych przez powoda – tak należy rozumieć niezłożenie odpowiedzi na pozew, a więc niezaprzeczenie twierdzeniom zawartym w pozwie – wyznaczenie rozprawy staje się w istocie zbędne. Nadto możliwość wyrokowania zaocznego na posiedzeniu niejawnym znacząco skraca okres, jaki upływa w takim przypadku od wniesienia powództwa w danej sprawie do udzielenia ochrony prawnej powodowi.

Konsekwencją powyższych zmian jest konieczność modyfikacji brzmienia art. 346 § 1 i art. 348.

Możliwość utrwalenia przebiegu posiedzenia jawnego za pomocą urządzeń rejestrujących dźwięk albo obraz i dźwięk.

Zgodnie z proponowanym brzmieniem art. 157 § 1 przebieg posiedzenia jawnego w każdej sprawie, w miarę istniejących możliwości technicznych, będzie utrwalany za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk. W takim przypadku protokół z posiedzenia może przybrać formę skróconą (art. 158 § 3). Jeżeli protokół z posiedzenia został sporządzony w formie skróconej, utrwalony za pomocą urządzeń rejestrujących zapis foniczny lub wideofoniczny posiedzenia, podlega przekładowi i utrwaleniu w formie papierowej w przypadkach wskazanych w ustawie (art. 158 § 4). Powyższe rozwiązanie, przy założeniu zapewnienia sądom właściwych środków technicznych i osobowych (urządzenia rejestrujące, osoby dokonujące przekładu zapisu), w sposób oczywisty usprawni przebieg posiedzeń spowalnianych obecnie przez konieczność odręcznego utrwalania przebiegu posiedzenia w protokole. Konsekwencją przyjętych w tym zakresie rozwiązań jest również zmiana art. 9 i art. 160 oraz uchylenie art. 159 § 1.

Ograniczenie podstaw zawieszenia postępowania

Zawieszenie postępowania stanowi obecnie jedną z głównych przyczyn długotrwałości postępowań cywilnych, a nawet ich przewlekłości. Z tych względów instytucja ta wymaga dalszych modyfikacji, zapoczątkowanych już w projekcie

ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, który odnosił się przede wszystkim do postępowań w sprawach gospodarczych.

Przed wszystkim bezzasadne jest dalsze utrzymywanie rozwiązania istniejącego obecnie w art. 177 § 1 pkt 5. Zgodnie z tym przepisem, sąd może zawiesić postępowanie w razie niestawiennictwa obu stron na rozprawie oraz w razie niestawiennictwa powoda, gdy powód nie żądał rozpoznania sprawy w jego nieobecności, a pozwany nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy. Wprawdzie gospodarzami procesu cywilnego są jego strony, jednakże obowiązkiem sądu w przypadku wniesienia powództwa jest dążenie do sprawnego merytorycznego rozpoznania objętego nim sporu. Po rozszerzeniu zasady kontrydiktoryjności i ograniczeniu możliwości prowadzenia postępowania dowodowego z urzędu, o treści wydanego rozstrzygnięcia powinien zasadniczo decydować stan sprawy na pierwszej rozprawie. Jeżeli strony bez usprawiedliwienia nie stawiają się na rozprawę i nie prezentują sądowi swoich twierdzeń i dowodów, brak jest podstaw do wstrzymywania toku procesu i tym samym w istocie uchylania się od jego merytorycznego rozstrzygnięcia.

Z powyższych przyczyn projekt ogranicza również podstawy zawieszenia postępowania przewidziane obecnie w art. 177 § 1 pkt 6 jedynie do tych, których wystąpienie faktycznie uniemożliwia nadanie sprawie dalszego biegu – niepoprawienie lub nieuzupełnienie w wyznaczonym terminie braków pisma procesowego, brak adresu powoda albo niewskazanie przez powoda w wyznaczonym terminie adresu pozwanego. Dotychczas otwarty w istocie katalog podstaw zawieszenia przewidzianych w art. 177 § 1 pkt 6 stanowił główne i zasadnicze źródło błędnej praktyki sądowej, prowadzącej do bezzasadnego zawieszania postępowań. Z tych względów nowelizacja tego przepisu jest konieczna. Projektowana regulacja obejmuje jednocześnie sytuacje, gdy braki pisma procesowego ujawnią się na dalszym etapie postępowania (wyłączony rygor zwrotu pisma), zaś braki są tego rodzaju, że wydanie orzeczenia merytorycznego nie jest możliwe (np. niesprecyzowane żądanie pozwu). W takiej sytuacji powinna być przewidziana możliwość zawieszenia postępowania. Wskazać należy jednocześnie, że w zakresie uzupełniania braków pisma procesowego i jego poprawiania na wstępnym

etapie postępowania stosować się będzie nadal rygor przewidziany w art. 130 § 1 K.p.c. (zwrot pisma).

Konsekwencją tej nowelizacji jest również konieczność zmiany brzmienia art. 181 pkt 2.

Uchyleniu powinien podlegać art. 180 § 2, który obecnie przyznaje sądowi możliwość zwrócenia się z urzędu do sądu spadku o ustanowienie kuratora spadku. Wydaje się bowiem, że w sytuacji, w której same strony bądź ich spadkobiercy nie są zainteresowane w kontynuowaniu postępowania, brak jest przyczyn, dla których sąd z urzędu powinien podejmować czynności zmierzające do kontynuowania takiego procesu.

Ograniczenie możliwości zawieszenia postępowania na zgodny wniosek stron (art. 178) jest związane z wprowadzeniem do procesu cywilnego instytucji mediacji. Projekt rozszerza stosowanie tej instytucji również na postępowanie uproszczone (art. 183⁸ § 4).

W końcu do katalogu podstaw przewidzianych w art. 182 § 1, które uzasadniają umorzenie zawieszzonego postępowania, projekt wprowadza dodatkowo przesłankę upływu pięciu lat od daty zawieszenia postępowania na podstawie art. 174 § 1 pkt 2, a więc w przypadku zawieszenia na skutek występujących braków w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej stroną, które uniemożliwiają jej działanie. W obecnym stanie prawnym podjęcie postępowania zawieszzonego z tej przyczyny uzależnione jest wyłącznie od woli drugiej strony procesu, która nie utraciła zdolności podejmowania czynności procesowych. Ewentualnie istnieje możliwość wystąpienia z urzędu przez sąd rozpoznający sprawę o ustanowienie kuratora w trybie art. 42 K.c.

Rozszerzenie stosowania mediacji w sprawach rodzinnych

Projekt wprowadza obligatoryjną mediację w sprawach rozwodowych i separację, w przypadkach gdy małżonkowie mają wspólne małoletnie dzieci (art. 436). Rozwiązanie to ma na celu umożliwienie pozostającym w konflikcie małżonkom osiągnięcie porozumienia co do sposobu rozstania, tj. z orzekaniem czy z zaniechaniem orzekania o winie, alimentów, władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi, sposobu wykonywania tej władzy, a także

sposobu kontaktów z dziećmi przez rodzica niezamieszkującego z dziećmi. Wypracowanie przez małżonków przed mediatorem akceptowalnych rozwiązań w tym zakresie przyczyni się z jednej strony do skrócenia czasu trwania postępowania sądowego, z drugiej strony pozwoli również na zminimalizowanie istniejącego między małżonkami konfliktu. W wyniku mediacji może oczywiście dojść między małżonkami do całkowitego pojednania, co w konsekwencji będzie skutkowało cofnięciem pozwu i umorzeniem postępowania już na wstępnym jego etapie.

Z uwagi na wagę i doniosłość społeczną spraw, w których małżonkowie mają wspólne małoletnie dzieci, projekt wyłącza również możliwość odstąpienia od mediacji w sytuacji, gdyby strona po doręczeniu jej odpisu postanowienia o skierowaniu do mediacji nie wyraziła zgody na mediację. Nawet w takiej sytuacji mediacja powinna być prowadzona, a mediator powinien wyznaczyć termin i miejsce posiedzenia mediacyjnego. Rozwiązanie takie ma zapewnić rzeczywistą możliwość podjęcia przez pozostających w konflikcie małżonków próby porozumienia i wypracowania satysfakcjonujących strony rozwiązań. Należy przy tym zauważyć, że projekt nie nakłada obowiązku uczestnictwa przez małżonków w posiedzeniu mediacyjnym, nie dochodzi tym samym do naruszenia zasady dobrowolności mediacji. Również i w takim przypadku mediator będzie obowiązany sporządzić protokół z przebiegu postępowania mediacyjnego. Projekt konsekwentnie przyjmuje, że rozprawa może być wyznaczona dopiero po upływie terminu oznaczonego w postanowieniu sądu jako czas trwania mediacji.

Projekt przewiduje ponadto, że strony skierowane do mediacji w sprawach, o których mowa w art. 436 § 1¹, nie uiszczają wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora za prowadzenie postępowania mediacyjnego, a koszty te obciążają tymczasowo Skarb Państwa (art. 98¹ § 1¹). Rozwiązanie takie jest związane z wprowadzeniem obligatoryjnego kierowania do mediacji oraz przeprowadzania mediacji w tego rodzaju sprawach. Koszty mediacji pokrywane są przez strony, a zatem wobec nałożenia powyższych obowiązków związanych z mediacją przewidziano instrumenty, które zapewnią czasowe zwolnienie stron od obowiązku ponoszenia wskazanych kosztów. Ich

ostateczne rozliczenie nastąpi dopiero w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji.

Przyznanie wynagrodzenia i zwrotu wydatków następuje po złożeniu przez mediatora protokołu z przebiegu mediacji. Wymóg złożenia protokołu z przebiegu mediacji jest związany z koniecznością umożliwienia sądowi weryfikacji czynności podjętych przez mediatora, a także liczby odbytych posiedzeń mediacyjnych.

Kierując strony do mediacji w sprawach rozwodowych i w sprawach o separację, w przypadku gdy małżonkowie mają wspólne małoletnie dzieci, sąd określa czas jej trwania na okres nie krótszy niż miesiąc. Czas trwania mediacji przewidziany w przepisie art. 183¹⁰, jako normie ogólnej, wydaje się niewystarczający na wypracowanie porozumienia w tego rodzaju sprawach po długoletnim konflikcie istniejącym między stronami, który w konsekwencji spowodował wniesienie pozwu o rozwód czy separację. Dłuższy okres trwania mediacji przewidziany w art. 436 § 1² ma więc zapewnić stronom odpowiedni czas na wypracowanie porozumienia co do sposobu rozstania i wygaszenia czy zminimalizowania konfliktu.

Projekt przyjmuje, że w szczególnych przypadkach, np. gdy stawiennictwo jednej ze stron napotyka na trudne do przezwyciężenia przeszkody (np. gdy jedno z małżonków przebywa za granicą bądź miejsce pobytu nie jest znane), na wniosek strony sąd będzie mógł zaniechać skierowania stron do mediacji. Postanowienie w przedmiocie powyższego wniosku z uwagi na ekonomikę procesową będzie zapadało na posiedzeniu niejawnym. W razie zaniechania skierowania stron do mediacji przewodniczący wyznaczy rozprawę (art. 436 § 1⁴).

Projekt akcentuje także zasadę swobody dokonywania przez strony wyboru osoby mediatora. Z tych względów uchyleniu podlega przepis art. 436 § 3, zgodnie z którym mediatorami mogą być kuratorzy sądowi oraz osoby wskazane przez ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne. Uchylenie art. 436 § 3 spowodowało konieczność dokonania stosownych zmian w treści art. 436 § 4 oraz art. 570². Proponowane zmiany nie wprowadzają zakazu bycia mediatorem przez kuratorów sądowych ani też osoby wskazane przez rodzinne

ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne. Obowiązujące przepisy dotyczące mediacji pozwalają, aby to same strony uzgodniły, że mediatorem ma być osoba będąca kuratorem sądowym czy też osoba wskazana przez rodzinny ośrodek diagnostyczno-konsultacyjny. Kuratorzy sądowi oraz osoby wskazane przez rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne mogą także starać się o wpis na listy mediatorów prowadzone przez organizacje społeczne i zawodowe, które informacje o listach stałych mediatorów przekazują prezesom sądów okręgowych.

Z uwagi na szczególny charakter spraw rodzinnych, w tym o rozwód i separację, projekt wskazuje preferowane wykształcenie stałego mediatora. Wykształcenie z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa wydaje się gwarantować odpowiednie przygotowanie teoretyczne do zrozumienia istoty konfliktu rodzinnego oraz małżeńskiego, ponadto do pomocy stronom w analizie potrzeb, wzajemnych oczekiwań, a następnie wypracowania porozumienia.

Zakaz ponownego odraczania ogłoszenia wyroku i możliwość ogłoszenia wyroku również przez sędziego sprawozdawcę

Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 326 § 1 w sprawie zawilej sąd może odroczyć ogłoszenie wyroku na czas do dwóch tygodni. Zarazem przepis ten nie zawiera zakazu ponownego odroczenia ogłoszenia wyroku czy nawet kilkakrotnego dokonywania odroczenia publikacji. Co więcej obserwacja praktyki orzeczniczej wykazuje, że tego typu przypadki mają miejsce.

Z tych względów stało się konieczne wprowadzenie wyraźnego przepisu, który ogranicza możliwość odraczania publikacji wyroku tylko jeden raz, na czas do dwóch tygodni. Naruszenie tej normy przez sąd nie pociąga za sobą wprowadzie bezpośrednich konsekwencji procesowych, jednakże stanowić może przedmiot kontroli w ramach nadzoru administracyjnego nad działalnością sądów powszechnych. Ponadto sam fakt wprowadzenia takiej normy i tym samym związania nią sędziego przyczyni się do wyeliminowania nieprawidłowych praktyk polegających na kilkakrotnym odraczaniu publikacji orzeczenia.

Umożliwienie ogłoszenia wyroku po odroczeniu jego publikacji wyłącznie przez sędziego sprawozdawcę (art. 326 § 2) znajdzie zastosowanie w przypadku trzyosobowych składów zawodowych sądu. Rozwiązanie to stanowi drobne, lecz odczuwalne usprawnienie organizacyjne – odpadnie potrzeba ponownego kompletowania całego składu sądu do samej czynności ogłoszenia wyroku.

Ograniczenie przekształceń podmiotowych i przedmiotowych w toku procesu

Każde przekształcenie podmiotowe w toku procesu wpływa negatywnie na dynamikę procesu i wydłuża czas trwania postępowania. Instytucja ta w obecnym stanie prawnym jest nazbyt „opiekuńcza” i nazbyt rozbudowana. Z tych względów wymaga zawężenia.

W art. 194 § 1 proponuje się, aby wyłącznie powód, jako strona inicjująca postępowanie, mógł decydować o zakresie podmiotowym procesu. Nie wydaje się zasadne i celowe utrzymywanie istniejącego obecnie rozwiązania, zgodnie z którym pozwany miał prawo wnioskować o wezwanie do procesu w charakterze pozwanego innego podmiotu.

Rozwiązanie przewidziane obecnie w art. 194 § 3 pozwala na poszerzenie zakresu podmiotowego procesu po stronie pozwanej, w przypadku gdy okaże się, że powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom, które nie zostały do tej pory pozwane. W praktyce instytucja ta znajduje zastosowanie przede wszystkim do przypadków odpowiedzialności solidarnej. Z istoty odpowiedzialności solidarnej wynika, że wierzyciel ma prawo wyboru, czy skieruje swoje roszczenie przeciwko wszystkim dłużnikom solidarnym czy też tylko przeciwko niektórym z nich. Niepozwanie wszystkich dłużników solidarnych nie ma zatem wpływu na rozstrzygnięcie sprawy i nie stanowi przeszkody do wytoczenia osobnego powództwa przeciwko pozostałym dłużnikom. Z tego względu nie ma potrzeby utrzymywania instytucji przewidzianej obecnie w art. 194 § 3, w szczególności, jeżeli zważyć, że zgodnie z art. 198

§ 3, osoby wezwane do wzięcia udziału w sprawie mają prawo żądać powtórzenia w całości lub w części dotychczas przeprowadzonego postępowania.

Analogicznie brak jest uzasadnienia dla utrzymania instytucji przewidzianej w art. 196, która umożliwia dokonanie zmian podmiotowych po stronie powodowej, w przypadku gdy sam powód dokonał błędnej oceny sytuacji prawnej i wystąpił z powództwem mimo braku w tym zakresie legitymacji czynnej. Osoba, której legitymacja taka faktycznie przysługuje, może, zgodnie z zasadą dyspozycyjności, wystąpić z odrębnym powództwem we własnym imieniu.

Wskazane modyfikacje w zakresie zmian podmiotowych pociągają za sobą również stosowną zmianę regulacji dotyczącej postępowania w sprawach z zakresu Prawa pracy (art. 477).

Ponadto w odniesieniu do przekształceń przedmiotowych dokonywanych w toku procesu projekt przewiduje wprowadzenie obligatoryjnej formy pisemnej (art. 193 § 2¹). W ten sposób zasada pisemności pozwu (art. 187) zostaje rozszerzona również na jego późniejsze modyfikacje przedmiotowe – zgłoszenie nowego żądania zamiast lub obok żądania dotychczasowego. Wyjątek od tej zasady dotyczy spraw o alimenty oraz naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym.

Sprecyzowanie i usprawnienie trybu tzw. zastępczych doręczeń pism sądowych

Jak zostało już wskazane powyżej, zmiana art. 139 § 1 zmierza do pełnego uregulowania w ustawie doręczeń zastępczych dokonywanych poprzez awizację. Obecnie zagadnienie to jest regulowane w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 czerwca 1999 r. w sprawie szczegółowego trybu doręczania pism sądowych przez pocztę w postępowaniu cywilnym. Wydaje się konieczne i zasadne przeniesienie zasadniczych rozwiązań w tym zakresie, wywołujących istotne skutki procesowe, bezpośrednio do Kodeksu postępowania cywilnego. W art. 139 § 2 uproszczono tryb doręczenia pism sądowych, w przypadku gdy adresat odmawia ich przyjęcia. Zgodnie z projektem art. 139 § 2, odmowa odbioru pisma sądowego przez adresata skutkować będzie przyjęciem fikcji prawnej doręczenia tego pisma.

Zmiany w innych aktach prawnych

Zmiana w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz. U. Nr 162, poz. 1125, z późn. zm.) – art. 2 – jest związana z projektowanym utworzeniem w sądach nowej grupy pracowników zatrudnionych w ramach sądowej służby doręczeniowej, o których mowa w art. 131 § 4 K.p.c. Projektowany art. 14 ust. 3 zmienianej ustawy umożliwi Ministrowi Sprawiedliwości wydanie regulaminu premiowania tych pracowników.

Proponowane w art. 4 i 5 zmiany w ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. Nr 124, poz. 1151, z późn. zm.) oraz ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152, z późn. zm.) określają wyłączną właściwość sądu w sprawach o roszczenia wynikające z umów ubezpieczenia i o roszczenia wynikające z umów ubezpieczeń obowiązkowych lub obejmujących roszczenia z tytułu tych ubezpieczeń. W przypadku dochodzenia powyższych roszczeń proponuje się rezygnację z właściwości ogólnej, mając na celu przeciwdziałanie wytaczaniu powództw przez ubezpieczycieli przed sądami właściwymi dla miejsca ich siedziby. Rozwiązanie takie powinno ułatwić dochodzenie swoich praw przed sądem m.in. ubezpieczonym (ubezpieczającym, uposażonym), których pozycja procesowa jest z reguły znacznie słabsza.

Konsekwencją zaproponowania zmian w zakresie utrwalania przebiegu posiedzenia za pomocą urządzeń rejestrujących dźwięk lub obraz i dźwięk jest wprowadzenie stosownych regulacji w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych regulujących kwestie wydatków związanych ze sporządzeniem przekładu zapisu dźwięku i opłaty od wniosku o wydanie kopii zapisu dźwięku lub obrazu i dźwięku. Przewiduje się, że wydatki związane ze sporządzeniem takiego przekładu nie będą obciążać stron, poniosą one jedynie opłatę od wniosku o wydanie kopii stosownego zapisu. Strony będą natomiast ponosiły opłaty związane z wydaniem im kopii takiego zapisu.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Cel wprowadzenia ustawy

Celem projektowanej ustawy jest uproszczenie i usprawnienie procesu cywilnego, a tym samym zwiększenie jego efektywności i skrócenie czasu rozpoznawania spraw cywilnych.

2. Wskazanie podmiotów, na które oddziałuje akt normatywny

Ustawa oddziałuje na nieograniczony krąg podmiotów. W pierwszym rzędzie są to wszystkie podmioty, które jako strony albo pełnomocnicy stron mogą występować w procesie cywilnym. Projekt ma szczególnie istotne znaczenie dla funkcjonowania sądów cywilnych i tym samym wpływa pośrednio na sposób wykonywania i realizacji wszelkich stosunków w obrocie cywilnoprawnym.

3. Konsultacje

W toku prac legislacyjnych nad projektem Ministerstwo Sprawiedliwości otrzymało liczne uwagi i propozycje zgłaszane tak przez sądy za pośrednictwem prezesów, jak i poszczególnych sędziów. Wszystkie zostały gruntownie przeanalizowane, zaś część z nich uwzględniona w tekście przygotowanego projektu.

Projekt został przedłożony do zaopiniowania Sądowi Najwyższemu, Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu i Krajowej Radzie Sądownictwa. Ponadto w ramach konsultacji społecznych projekt ustawy przesłany został między innymi do: Krajowej Rady Radców Prawnych, Naczelnej Rady Adwokackiej, Krajowej Rady Notarialnej, Krajowej Rady Komorniczej, zaś w zakresie dotyczącym mediacji w sprawach rodzinnych również Społecznej Radzie ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości oraz Stowarzyszeniu Sędziów Polskich IUSTITIA.

Uwagi do projektu zostały zgłoszone przez Sąd Najwyższy, Krajową Radę Sądownictwa, Krajową Radę Radców Prawnych, Krajową Radę Komor-

niczą oraz Społeczną Radę ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości.

Opinię o projekcie wyraziła także Rada Legislacyjna przy Prezesie Rady Ministrów.

Z uwag zgłoszonych przez Sąd Najwyższy za zasadną uznano uwagę dotyczącą utrzymania wysłuchania osoby wezwanej w charakterze świadka, biegłego, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego przed zasądzeniem od nich kosztów wywołanych ich rażącą winą (art. 110) i zdecydowano o usunięciu tej zmiany z projektu. Uwzględniono również propozycję wyraźnego wyłączenia obowiązku bezpośredniego doręczania (art. 132) skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Uwzględniono również szereg uwag o charakterze redakcyjnym, legislacyjnym i doprecyzowującym, zmieniając odpowiednio brzmienie kwestionowanych przepisów.

Krajowa Rada Sądownictwa pozytywnie zaopiniowała projekt, proponując jednocześnie dokonanie w nim kilku zmian. Za uzasadnione uznane zostały wątpliwości dotyczące projektowanego art. 308¹, który zezwalał na odstępnie od przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka i poprzestanie na ujawnieniu złożonych przez niego pisemnych wyjaśnień. W związku z tym zdecydowano o odstąpieniu od tej zmiany.

Z uwag zgłoszonych przez Sąd Najwyższy jako niezasadne uznano te, które negowały celowość wprowadzenia nowych regulacji, jak np. możliwość tylko jednokrotnego zawieszenia postępowania na zgodny wniosek stron czy sygnalizowanie przez sąd właściwym organom korporacji prawniczych zaniedbań pełnomocników. Mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawnego toku postępowania, zmiany te są konieczne, zaś jednokrotne zawieszenia postępowania w danej instancji jest zupełnie wystarczające.

W zakresie możliwości jednokrotnego zawieszenia postępowania na wniosek stron nie podzielono również wątpliwości Krajowej Rady Sądownictwa. Wskazać należy, że wielokrotne zawieszanie postępowania (w tym również na wniosek stron) jest jedną z przyczyn przewlekłości obciążającej

Polskę także w postępowaniu przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Nie można podzielić również stanowiska KRS odnośnie do ograniczenia możliwości odraczania ogłoszenia orzeczenia. Regułą powinno być ogłaszanie orzeczeń bezpośrednio po zamknięciu rozprawy, zaś odroczenie publikacji może następować jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach.

Uwagi Krajowej Rady Radców Prawnych nie zostały uwzględnione w przeważającej części, gdyż zmierzały do generalnego zanegowania proponowanych rozwiązań, podkreślając ich zbyt daleko idący charakter, zwłaszcza w stosunku do pełnomocników. Rada wskazywała np. na konieczność wprowadzenia wyraźnej podstawy prawnej do zawiadamiania prezesa sądu lub Ministra Sprawiedliwości o każdorazowym rażącym uchybieniu w pracy sędziego, asesora, referendarza czy też innego pracownika sądowego. Z uwagi na fakt, że Kodeks postępowania cywilnego nie jest aktem prawnym, w którym taka regulacja mogłaby się znajdować, uwagę uznano za bezzasadną. Podobny charakter miała propozycja wprowadzenia ustawowego terminu dla sądu do wydania pełnomocnikowi odpisu z akt sprawy.

4. Skutki społeczno-gospodarcze oraz finansowe ustawy

4.1. Wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa w zakresie rozwiązań dotyczących kosztów postępowania mediacyjnego w sprawach rodzinnych oraz kosztów związanych z utrwalaniem przebiegu posiedzenia za pomocą urządzeń rejestrujących dźwięk lub obraz albo dźwięk.

W związku z przyjętym rozwiązaniem, że wynagrodzenie i podlegające zwrotowi wydatki mediatora poniesione w związku z przeprowadzeniem mediacji odbytej na skutek skierowania przez sąd w sprawach rozwodowych i separację, w przypadkach gdy małżonkowie mają wspólne małoletnie dzieci, obciążają tymczasowo Skarb Państwa, projekt pociąga

za sobą dodatkowe obciążenia dla budżetu. Obciążenia te będą jednak czasowe, bowiem koszty mediacji ostatecznie obciążą strony. Szacuje się, że roczne obciążenia Skarbu Państwa z powyższego tytułu wynosić będą co najmniej 4 386 240 zł, które zostanie pokryte z części 15 – „sądy powszechne”. Szacunkowe wyliczenie przeprowadzono, biorąc pod uwagę liczbę rozwodów, w których małżonkowie mają wspólne małoletnie dzieci, oraz wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym. W 2004 r. doszło do 36.552 rozwodów w sprawach, w których małżonkowie mieli wspólne małoletnie dzieci.

Z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 listopada 2005 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym (Dz. U. Nr 239, poz. 2018) wynika, że w sprawach o prawa niemajątkowe wynagrodzenie mediatora za pierwsze posiedzenie mediacyjne przeprowadzone w wyznaczonym przez sąd czasie mediacji wynosi 60 zł. Do obliczania zwrotu wydatków również przyjęto kwotę 60 zł, co razem stanowi 120 zł. Mnożąc tę wielkość przez liczbę rozwodów otrzymano, szacunkowe obciążenie dla budżetu państwa ($36.552 \times 120 \text{ zł} = 4\,386\,240 \text{ zł}$).

Koszty związane z wprowadzaniem instytucją utrwalania przebiegu rozprawy za pomocą urządzeń rejestrujących dźwięk lub obraz albo dźwięk obejmują dwa zasadnicze składniki. Pierwszy z nich to koszt zakupu i eksploatacji urządzeń służących do rejestrowania przebiegu posiedzeń sądowych. Drugi obejmuje koszty związane z dokonaniem przekładu zapisu dźwiękowego całości lub części posiedzenia. Odnośnie do pierwszego składnika wskazać należy, że w 2006 r. było planowane wyposażenie około 800 sal rozpraw w zestawy audio umożliwiające rejestrację przebiegu rozpraw. Przewidywany koszt tego przedsięwzięcia to około 6,4 mln złotych. Wydatek ten został w budżecie na rok 2006 zabezpieczony. W 2007 r. planuje się wyposażenie w tego rodzaju sprzęt dalszych 3.200 sal rozpraw. Łączny koszt zakupu urządzeń technicznych umożliwiających wdrożenie systemu zapisu audio przebiegu rozpraw na wszystkich salach rozpraw szacowany jest na poziomie ok. 24 mln zł.

Koszty związane z dokonaniem przekładu zapisu dźwiękowego całości lub części posiedzenia są w istocie bardzo trudne do bliższego oszacowania. Trudno bowiem przewidzieć, ile faktycznie zapisów audialnych podlegać będzie przekładowi. Stąd ewentualne szacunki w tym zakresie mogą mieć charakter jedynie bardzo przybliżony. W 2005 r. sądy powszechne załatwiły łącznie ponad 7,5 mln spraw rozpoznawanych według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (sprawy cywilne, gospodarcze, rodzinne, sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych). Zakładając, że przekładowi będzie podlegać przebieg około 20% rozpraw, i przyjmując wskaźnik 1 rozprawa w sprawie, otrzymujemy około 1,5 mln rozpraw, w których dokonywana będzie transkrypcja zapisu dźwiękowego. Zakładając dalej, że przeciętny czas trwania rozprawy w sprawach cywilnych wynosi około 30 minut, oraz szacując, że przekład 30-minutowej rozprawy to około dwóch stron maszynopisu, a ponadto przyjmując, że wartość pracy polegającej na sporządzeniu jednej strony przekładu maszynopisu to 5 zł, dochodzimy do kosztu w granicach 15 mln złotych rocznie.

Mając na uwadze powyższe szacunki, należy również uwzględnić wymierne, aczkolwiek trudne do wyrażenia w kwotach, oszczędności, jakie przyniesie budżetowi państwa wprowadzenie audiowizualnej techniki zapisu rozprawy. Chodzi tu o skrócenie czasu trwania rozprawy i redukcję związanych z tym kosztów, oszczędność czasu pracy sędziego i protokolanta, w końcu skrócenie czasu rozstrzygnięcia poszczególnych spraw cywilnych.

Doręczanie pism sądowych przez osoby zatrudnione w sądach nie powinno wygenerować nowych kosztów po stronie Skarbu Państwa. Osoby takie będą zatrudniane w ramach posiadanych przez sądy etatów, jak również w ramach obecnie istniejących stanowisk. Doręczanie za ich pośrednictwem pism sądowych może natomiast przyczynić się do powstania oszczędności spowodowanych zmniejszeniem liczby przesyłek dostarczonych za pośrednictwem poczty.

Wskazać należy, że w zakresie sądowej służby doręczeniowej projekt powiela istniejące w art. 131 § 3 K.p.c. rozwiązanie. Treść delegacji została uzupełniona tak, aby spełniała ona wymogi konstytucyjne. Przyjmując założenie, że sądowa służba doręczeniowa będzie tworzona na poziomie poszczególnych sądów, stwierdzić należy, że wydatki związane z jej funkcjonowaniem będą zaspokajane w miarę posiadanych przez sądy środków finansowych.

4.2. Wpływ na rynek pracy

Wejście w życie projektowanej ustawy nie będzie miało bezpośredniego wpływu na rynek pracy.

4.3. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Usprawnienie i racjonalizacja przebiegu postępowania cywilnego będą miały co najmniej pośrednie przełożenie na rozwój i funkcjonowanie przedsiębiorstw i przedsiębiorców, a w konsekwencji na wyniki ich działalności, również w aspekcie konkurencyjności.

4.4. Wpływ na sytuację i rozwój regionalny

Wejście w życie projektowanej ustawy nie wpłynie na sytuację i rozwój regionów.

5. Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Materia objęta projektem jest zgodna z prawem Unii Europejskiej.

Projektowana ustawa została zamieszczona na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości, zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414). Żaden podmiot zewnętrzny nie zgłosił zainteresowania pracami na projektem.

05/104zb